

(Фонд стратешке културе, 16.3.2010)

Председавајућа Европској унији Шпанија позвала је да се у априлу одржи нови међународни сусрет о Босни и Херцеговини. О томе се сазнало ових дана у току неформалног сусрета министара иностраних послова земаља-чланица ЕУ у шпанском граду Кордоби. На том сусрету су Шпанија и Италија информисали о свом виђењу будућег балканског сређивања. Поред осталог, они намеравају да „до почетка јуна“ организују у Сарајеву самит ЕУ-Балкан, на коме би се израдила својеврсна „мапа пута“ за сређивање актуелних балканских проблема. Заједничка шпанско-италијанска иницијатива предвиђа, да и „САД, Русија и Турска могу бити позвани ради учешћа на том сусрету“.

Нова шпанско-италијанска иницијатива о Балкану није ништа друго до покушај да се реанимира „бутмирски процес“, који је покренут у октобру 2009. године и исте године сахрањен. У натовској авиобазе „Бутмир“ код Сарајева тада је учињен покушај да се приморају босанске партије да ревидирају одреднице Дејтонског мировног споразума из 1995. године, који и до данас омогућава да се одржава крхки баланс снага у Босни и Херцеговини, која је изгубила око 200 хиљада људи у етно-грађанском рату од 1992. до 1995. године.

Предлози САД и ЕУ о ригидној централизацији власти у Босни и Херцеговини наишли су на принципијелну подршку локалних муслимана, који одавно маштају о ликвидацији босанске Републике Српске. Локални Срби су апсолутно оправдано у том предлогу увидели антисрпску политику Запада. А и босански Хрвати се са забринутостју односе према унитаризацији Босне, имајући на уму националистичка и екстремистичка расположења међу босанским муслиманима.

И у резултату имамо парадоксалну ситуацију. Шпанија као актуелни председавајући Европском унијом правично указује на неопходност удруживања међународних напора на Балкану, али се конкретни потези западних држава на балканском правцу тешко могу оквалификовати као конструктивни. А и претпостављено учешће Турске на балканском самиту некако превише личи на спекулативни покушај да се одобровољи Анкара. Јер Турци осећају све веће разочарење у вези са упорним одбијањем Европске уније да је прими у своје редове.

У европској историји има примера конгреса великих држава о Балкану, који су на деценије унапред одређивали територијално-државно уређење читавог региона. Тако је било, поред осталог, 1878. године у Берлину, и 1912-1913. године у Лондону. Међутим, тада је „концерт великих држава“ заиста био заинтересован за стварање на Балкану система етно-конфесионалних структура и противтеже. Такав систем успешно је створен и пре 15 година у Дејтону. Данас ЕУ у региону има кудикамо користољубивије и једностране намене. Због тога су перспективе „Кордобске иницијативе“ и „бутмирског процеса“ увијени у маглу.

Политика Брисела у односу на Босну и Херцеговину „прикопчана“ је за још једну опасну регионалну кризу – косовску. Нашироко изрекламирани самит ЕУ–Балкан у словеначком месту Брдо код Крања 20. марта нашао се у опасности да не буде одржан. У старту је било говора о одржавању првог у последњих двадесет година општебалканског сусрета на највишем нивоу, уз учешће лидера свих држава региона. Сем тога, ново руководство Европске уније у лику председника Европског савета Ван Ромпаја и представника ЕУ за иностране послове и политику безбедности Кетрин Ештон, понадало се да ће самит на Брду учинити тереном за успостављање макар прелиминарних контаката између руководства Србије и покрајине Косово. Међутим, питање о формату присуства делегације Приштине прети да ће сахранити и те наде. Премијер Словеније Борут Пахор већ је изјавио, да је покушај да представници Београда и Приштине седну за исти сто – „у одређеном смислу немогућа мисија“. При том су он и његова хрватска колегиница Јадранка Косор обећали да ће у преостало време до форума уложити максималне напоре како би „убедили лидере Србије да учествују на конференцији равноправно са званичним представницима Косова“ - и тако се фактички солидарисали са албанским лидерима Приштине. Јер шеф косовске владе Хашим Тачи неуморно понавља, да ће учествовати на самиту једино у својству „званичног представника независне државе“.

Наде Брисела у самит на Брду су велике, али је проблем у томе што настала на Балкану самопроглашена држава, самим својим постојањем, баца изазов не само Србији, него и ОУН. У таквим условима пређашње методе убеђивања балканских лидера да седну за преговарачки сто не функционишу. Садашњи косовски ћорсокак – то нису чак тешки преговори у Дејтону 1995. године о уређењу поратне Босне и Херцеговине. То је најопаснији преседан у свеукупном систему међународног права, који је успео да одјекне на Кавказу и који прети да експлодира у другим конфликтним регионима.

Српски председник Борис Тадић је у току преговора са својим мађарским колегом Ласлом Шојомом 14. марта потврдио, да се принципи ОУН „не могу мењати“ и да његова земља „неће учествовати ни на једном међународном форуму, који не поштује принципе

ОУН“. Да ли је могућ излаз из насталог ћорсокака? Одговор на то питање су, по свој прилици, напипали, организовавши у јесен 2008. године Женевске консултације за сређивање ситуације на Кавказу. Тада су ОУН, ОЕБС и ЕУ израдили одређени модел заступљености за делегације Абхазије и Јужне Осетије, које су прогласиле независност, без конкретизације њиховог статуса. Датом моделу одговара и садашњи став Србије. Јер резолуција Савета безбедности ОУН број 1244 од 10. јуна 1999. године дозвољава присуство делегације Приштине на међународним форумима искључиво у саставу и под заставом Мисије ОУН за питања привремене администрације на Косову.

Може ли Европска унија испољити одлучност и инсистирати на таквој одлуци? Јер за то је руководиоцима ЕУ потребно да одговоре на питање, шта је за њих важније: пуновредна сарадња са Србијом као водећом балканском државом, или бесконачно удовољавање захтевима косовских Албанаца? Све до сада је ЕУ очигледно давала предност Приштини, али постаје све теже седети на две столице. Тим пре када су столице постављене у словенским планинама...

„Уколико доживимо неуспех, поставља се питање – какви ће бити резултати „бутмирског процеса“ и каква судбина чека Балкан?“ – оглашава се сада Борут Пахор. Одговор је очигледан – судбина ће бити незавидна и за Балкан, и за саму Европску унију са њеним плановима да у региону игра конструктивну улогу. Премијер босанске Републике Српске Милорад Додик је у интервјуу црногорском листу „Дан“ 13. марта по први пут отворено позвао Приштину и Београд да се договоре о подели Косова. „Да сам на месту албанских руководилица ја бих жртвовао север Косова зарад дугорочног мира и разграничења са Србијом“ – изјавио је он и додао, да је „подела Косова једино дугорочно решење, које је добро и за Албанце“.

У насталој ситуацији постоје озбиљна питања и српским руководиоцима. Јер управо они, без обзира на све што се догађа на Косову и око њега, настављају да се моле Европској унији и куну у верност евроинтеграцијама.

А то како ће проћи самит ЕУ – Балкан 20. марта у Словенији представљаће тренутак истине и за Србе. На две столице не може седети не само Брисел, него и Београд.

Петр Ахмедович Искендеров – старији научни сарадник Института славистике РАН, магистар историјских наука, међународни коментатор листа «Време новостјеј» и радиостанице «Глас Русије».

Не може се на две столице

Пише: Петар Искендеров
среда, 17 март 2010 14:13

<http://rs.fondsk.ru/article.php?id=2860>